

De krul moet terug in de varkensstaart

Het ministerie van LNV wil binnen vijftien jaar alle ingrepen bij dieren tot het verleden laten behoren. Het couperen van de staarten van varkens is zo'n ingreep. Stoppen met couperen is op veel bedrijven nu (nog) geen optie vanwege staartbijten. Wageningen UR Livestock Research onderzoekt hoe bijterij op varkensbedrijven kan worden beperkt en op termijn de krulstaart terug kan komen.

Johan Zonderland en Marion Kluivers
Wageningen UR Livestock Research

Wettelijk is het routinematig couperen van varkensstaartjes al lang verboden: in 1996 is dit verbod vastgelegd in het Ingrepenbesluit. Hier mag alleen van af worden geweken als het risico op een uitbraak van staartbijten bij ongecoupeerde dieren te groot is (dit is vastgesteld in de Europese richtlijn 2001/93/EG). In de praktijk blijkt echter dat vrijwel alle varkenshouders hun varkens couperen. Het ministerie van LNV ziet 2023 als einddatum voor de realisatie van volledig duurzame houderijsystemen. Mutilaties, zoals staarten couperen van dieren, passen niet binnen het concept van een duurzame dierenhouderij.

Bijterij ondanks couperen

Veel gangbare varkenshouders zien couperen als een noodzakelijke maatregel om staartbijten te voorkomen. Het couperen voorkomt echter lang niet altijd bijterij onder de dieren. Uit een telefonische enquête onder 487 gangbare en 33 biologische varkenshouders bleek dat op ruim de helft van de gangbare bedrijven staartbijten voorkomt, ondanks dat de dieren gecoupeerd zijn. Binnen het project 'Verantwoord omgaan met

varkensstaarten' wordt nu gekeken naar mogelijkheden om bijterij op bedrijven terug te dringen en vervolgens naar een krulstaart te gaan. Bij het project zijn veel ketenpartners betrokken: LTO, IPG, Vion, CBL, KNMvD, DB. "Staatbijten hangt nauw samen met de omgeving. Een kaal hok is bijvoorbeeld één van de grootste risicofactoren", aldus senior-onderzoeker Johan Zonderland van Wageningen UR Livestock Research. "De vraag is wat je binnen de bestaande huisvestingssystemen kunt doen om staartbijten te voorkomen." Uit onderzoek is al langer bekend dat doelmatig afleidingsmateriaal bijterij flink kan verminderen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het dagelijks verstrekken van vers stro. Stro is echter materiaal waar veel stal-systemen niet mee uit de voeten kunnen: het verstopt de mestafvoer. "Wij willen afleidingsmateriaal vinden dat net zo effectief is als het dagelijks verstrekken van lang stro", stelt Zonderland. Inmiddels is samenwerking gezocht met een studente van de Technische Universiteit Delft. Deze studente heeft ervaring met het industrieel ontwerpen van materialen, waarbij geredeneerd wordt vanuit behoeften en randvoorwaarden. De uitdaging is om hokverrijking te ontwerpen dat voldoet aan de behoeften van

het dier, de varkenshouder en de burger. Hopelijk levert het ontwerptraject verrassende nieuwe concepten op.

Motiveren ondernemers

Het aantal bedrijven waar staarten niet gecoupeerd worden, is minimaal. Zeker op gangbare bedrijven wordt nagenoeg altijd gecoupeerd. Inmiddels heeft de Stichting Maatschappelijk Bewuster Varkensvlees zich voorgenomen in zijn Krull-concept het couperen achterwege te laten. Volgens Zonderland neemt de maatschappelijke druk voor het behoud van de krulstaart langzaam toe. "Grote winkelketens als Tesco uiten tegenwoordig de wens voor een iets langere staart bij varkens." Volgens Zonderland is de krulstaart een uitstekende indicator voor het dierenwelzijn in de varkenshouderij. "Loopt die krulstaart géén beschadigingen op, dan weet je dat het wel goed zit met de omgeving van het varken."

Het project 'Verantwoord omgaan met varkensstaarten' richt zich in eerste instantie op het verminderen van staartbijten op probleembedrijven.

"Daar is de noodzaak voor het verbeteren van de dierenomgeving het grootst", stelt Zonderland. Ondernemers met bijtproblemen op hun bedrijf kunnen zich aanmelden voor ondersteuning (e-mail naar: Marc.Bracke@wur.nl). Het gaat dan niet slechts om problemen met staartbijten, maar ook om narigheid met oor- en flankbijten. "Wij bieden die bedrijven ondersteuning bij het oplossen van de problemen", stelt Zonderland. De begeleiding van de bedrijven zal plaatsvinden door de eigen dierenarts. De dierenarts begint met het in kaart brengen van de omvang van het bijtprobleem en de risicofactoren op het bedrijf. Daarna wordt gewerkt aan oplossingen, waarbij ook nadrukkelijk gebruik gemaakt wordt van de kennis en ervaring die in de praktijk aanwezig is en wordt opgedaan. De dierenartsen worden voorzien van de kennis en tools door deskundigen van Wageningen UR Livestock Research. Laatstgenoemden werken aan protocollen en instructies op basis van wetenschappelijke studies die de dierenartsen kunnen gebruiken. Vanaf dit najaar kunnen varkenshouders instappen in het begeleidingstraject.

UITDAGEND SPEELGOED?

Het is de uitdaging om afleidingsmateriaal te vinden dat net zo effectief is als het dagelijks verstrekken van lang stro.

Foto: Geesje Rotgers

Contact

drs. Marion Kluivers
T 0320-23 83 19
E marion.kluivers@wur.nl

ir. Johan Zonderland
T 0320-29 35 61
E johan.zonderland@wur.nl

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het Beleidsondersteunend Onderzoek in het kader van LNV-programma BO-12.02-002 Dierenwelzijn, projectnummer 005.

Economie: schade door staartbijten

Wageningen UR Livestock Research en het Landbouw Economisch Instituut becijferen de kosten van staartbijten op het bedrijf. Het gaat dan onder meer om het verlies aan groei, het niet kunnen afleveren van wrakke dieren door bijterij, afkeuringen aan de slachtlijn, schade door infecties die via bijtwonden het lichaam zijn binnengedrongen. Zonderland verwacht dit najaar de kosten op een rij te hebben. "Nu al is bekend dat het voor probleembedrijven om een serieus bedrag gaat, dat niet onderschat mag worden. Daarin is de derving aan arbeidsvreugde niet meegenomen."

Gerard van Eijden, dierenarts en voorzitter Vakgroep Gezondheidszorg Varken KNMvD

"Binnen mijn praktijk is er geen enkele varkenshouder die het aandurfte om de varkensstaart lang te houden. Ondanks het couperen blijft het echter geregeld lastig om het staart- en oorbijten onder controle te houden. Het is namelijk een multifactorieel probleem, dat maakt het voor een dierenarts niet gemakkelijk om de varkenshouder te adviseren over de oplossing ervan. Als er te weinig voer- of drinkplaatsen zijn, dan ligt de oplossing natuurlijk voor de hand. Maar zo eenvoudig is het meestal niet. Ook op bedrijven die het uitstekend voor elkaar hebben, en zelfs stro verstrekken als afleidingsmateriaal, komt soms bijterij voor. Staart- en oorbijten zijn grote problemen in de varkenshouderij. Het is dan ook een goede zaak dat er onderzoek plaatsvindt naar mogelijkheden om bijterij te voorkomen. Dierenartsen dragen daar graag aan bij."

